

Príklady dobrej praxe

PRE RIEŠENIE DOPRAVNEJ CHUDOBY

v odľahlých oblastiach
strednej a východnej Európy

NÁZOV: "Príklady dobrej praxe pre riešenie dopravnej chudoby v odľahlých oblastiach strednej a východnej Európy" /// **OBJEDNANÉ A PUBLIKOVANÉ ZDRUŽENÍM FOCUS PRE UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ** /// **AUTORI:** Marjeta Benčina a Katjuša Šavc (Focus, Slovinsko), Dušana Dokupilová a Martina Repíková (Slovenská republika), Ana Stojilovska a Lea Kószeghy (HUN-REN Centre for Social Sciences, Maďarsko), Vladimir Halgota (Chorvátsko) /// **DIZAJN:** neAGENCIJA, Katja Pirc /// **ONLINE PUBLIKÁCIA**

Táto publikácia je financovaná Európskou nadáciou pre klímu.

Publikácia je bezplatná. **Ljubljana, 2024**

ÚVOD

Dopravná chudoba je už nejaký čas problémom, ale riziko sa zvyšuje v súvislosti s aktuálnou energetickou a klimatickou krízou, najmä v kontexte zelenej transformácie. Európska zelená dohoda zaväzuje EÚ dosiahnuť klimatickú neutralitu do roku 2050, čo zahŕňa aj opatrenia pre sociálne spravodlivú transformáciu. Balík „Fit for 55“ aktualizuje európsku legislatívu v sektore dopravy, vrátane Sociálne klimatického fondu, ktorý zmiernuje sociálny dopad zelenej transformácie. Možné zvýšenie cien fosílnych palív a nové environmentálne dane by mohli mimoriadne ovplyvniť zraniteľné domácnosti a užívateľov, ktorí nemajú prístup k alternatívnym riešeniam.

Dopravná chudoba je podľa nariadenia o Sociálne klimatickom fonde definovaná ako situácia, keď jednotlivci a domácnosti nie sú schopní alebo majú ťažkosti pokryť náklady na súkromnú alebo verejnú dopravu, alebo majú obmedzený prístup k dopravným prostriedkom, ktoré potrebujú na prístup k základným sociálno-ekonomickým službám a aktivitám. Ťažko dostupné regióny, vidiecke alebo periférne oblasti, horské oblasti alebo nedostatočne rozvinuté oblasti môžu zvýšiť zraniteľnosť domácností a užívateľov dopravy voči dopravnej chudobe.

Krajiny východnej a strednej Európy, ako sú Slovinsko, Slovensko, Maďarsko a Chorvátsko, sa podobajú z hľadiska dopravnej infraštruktúry a služieb: majú zastaranú dopravnú infraštruktúru z čias Rakúsko-Uhorska alebo socialistického obdobia, významné investície do výstavby diaľnic a cestných spojení v posledných desaťročiach, dominantnou je

súkromná automobilová doprava, majú menej rozvinutú infraštruktúru verejnej dopravy a obmedzený prístup k alternatívnym dopravným spôsobom. V dôsledku spomínaného zostáva osobný automobil hlavným dopravným prostriedkom, čo zvyšuje dopravné zápchy a emisie skleníkových plynov. Aj keď sú vo väčších mestách dostupné autobusy a vlaky, verejná doprava v menších mestách a dedinách je menej častá a menej spoľahlivá, čo obmedzuje mobilitu ľudí mimo mestských centier.

V tejto brožúre sme zozbierali niektoré príklady dobrej praxe na zmiernenie dopravnej chudoby pre rôzne zraniteľné skupiny obyvateľstva zo Slovinska, Slovenska, Maďarska a Chorvátska. Brožúra je určená politikom z rôznych regiónov Európy, ktorí plánujú opatrenia na zníženie dopravnej chudoby na miestnej a národnej úrovni. Bola vypracovaná v rámci projektu „Dopravná chudoba v regióne strednej a východnej Európy“, ktorý spojil výskumné organizácie a jednotlivých výskumníkov, aby našli najlepšie riešenia na zmiernenie dopravnej chudoby v regióne strednej a východnej Európy.

Hoci úspech určitých postupov vo vybraných krajinách neznamena, že rovnaká aktivita je uskutočniteľná v iných európskych regiónoch, môže slúžiť ako inšpirácia alebo nápad, ktorý možno prispôbiť vo vybranej oblasti.

OBSAH

SLOVINSKO

- 1. INTEGROVANÝ LÍSTOK „SLOVINSKO“ 5
- 2. DOPRAVA NA POŽIADANIE PRE ĽUDÍ 8
S POHYBOVÝM ZNEVÝHODNENÍM
- 3. DOBROVOL'NÁ BEZPLATNÁ 11
DOPRAVA PRE SENIOROV

MAĎARSKO

- 4. STRÁŽCA OBCE A DOMOVOV 14
- 5. TELEFÓN PRE SPRIEVOD DOMOV 16
(HAZAKÍSÉRŐ TELEFON)
- 6. TELEBUS, TELEFOGAS 18
- 7. DOPRAVA NA VYŽIADANIE 20
NA PREDMESTIACH

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

- 8. CARPOOLING – RIEŠENIE OD ŠTUDENTOV 22
PRE ŠTUDENTOV
- 9. DOPRAVA NA POŽIADANIE VO VIDIECKYCH 25
A MENEJ DOSTUPNÝCH OBLASTIACH
- 10. SOCIÁLNY TAXÍK 28

CHORVÁTSKO

- 11. OD DVERÍ K DVERÁM – DOSTUPNÉ SLUŽBY 31
PRE DÔSTOJNÚ STAROBU

1. INTEGROVANÝ LÍSTOK "SLOVINSKO"

O SLUŽBE

Integrovaný lístok, ktorý Slovensko zaviedlo v rámci obnovenej integrovanej verejnej dopravy (IJPP), umožňuje cestujúcim neobmedzené využívanie verejnej dopravy v celom štáte. Toto komplexné riešenie zahŕňa využívanie vlakov a medzimestských autobusov a uľahčuje občanom prístup k dopravným službám. Hlavnými príjemcami sú pravidelní užívatelia verejnej dopravy, ktorí vzhľadom na svoj sociálny alebo demografický status nemajú nárok na špeciálne dotované lístky, ako sú študentské alebo dôchodcovské karty. S uvedením integrovaného lístka chcelo Ministerstvo životného prostredia, klímy a energetiky zlepšiť prístupnosť k verejnej doprave, znížiť závislosť od automobilov a zmierniť dopravné zápchy vo veľkých mestách. Deti vo veku od 6 do 15 rokov získavajú špeciálnu zľavu 50 %, čo zlepšuje prístup k doprave na populudňajšie mimoškolské aktivity, ako sú umenie a šport.

AKO TO FUNGUJE

Integrovaný lístok je dostupný v rôznych časových formátoch – denný, trojdňový, týždenný, mesačný a ročný – čím poskytuje flexibilitu a možnosť prispôsobenia pre rôzne potreby užívateľov. Ceny lístkov sú založené na vzdialenosti alebo trase, ale majú cenový strop: keď užívateľ dosiahne maximálnu hodnotu lístka pre svoju trasu, dostane „Slovinský lístok“, ktorý mu umožňuje neobmedzené cestovanie po celej krajine. Denný lístok stojí 15 eur, trojdňový 20 eur a týždenný 35 eur. Prenosný mesačný lístok stojí 90 eur, neprenosný (personalizovaný) lístok 70 eur. Ročný prenosný lístok stojí 720 eur a 560 eur sa zaplatí za neprenosné (personalizované) karty. Tento systém je obzvlášť vhodný pre denných dochádzajúcich na dlhšie vzdialenosti alebo častých cestujúcich, pretože umožňuje neobmedzené cestovanie v rámci

Slovinska, čo prináša významné úspory v porovnaní s nákupom jednotlivých lístkov.

Lístok je navrhnutý tak, aby umožnil úspory hneď, ako sa dosiahne maximálna cena, takže pre rôzne trasy už nie sú potrebné viaceré lístky. Aj keď integrovaný lístok platí pre medzimestské autobusy a vlaky, v súčasnosti nie je platný v miestnej verejnej doprave. Od októbra 2024 platí v mestskej doprave v hlavnom meste Ljubljana.

KLÚČOVÉ KROKY PRE IMPLEMENTÁCIU

- Rozvoj systému a cenovej politiky:** Ministerstvo stanovilo maximálnu cenu lístkov, čo umožňuje kúpu lístka „Slovinsko“ za pevnú cenu na estovanie po celej krajine. Maximálne ceny za denné, trojdňové, týždenné a mesačné preukazy boli prispôsobené tak, aby bola zabezpečená dostupnosť pre pravidelných cestujúcich, pričom cena neprenosného mesačného preukazu je zastopovaná na 70 eur za neobmedzené cestovanie.
- Reklama a verejné povedomie:** Účinná reklama a verejná komunikácia boli kľúčové pre úspešné spustenie integrovaného lístka. Ministerstvo spustilo rozsiahlu kampaň prostredníctvom mestských newsletterov, webových stránok a sociálnych médií, aby informovalo užívateľov o nových výhodách a cenovej dostupnosti lístka. Zamerali sa na informovanie užívateľov o poskytovanej flexibilita a vhodnosti lístka pre dlhé a pravidelné cesty.
- Rozšírenie na mestskú dopravu:** Plánuje sa rozšírenie integrovaného lístka na mestskú dopravu, aby sa dosiahlo komplexné pokrytie verejnej dopravy vo väčších slovinských mestách. Mestská doprava v Ljubljane bola prvá, ktorá bola integrovaná do systému lístka „Slovinsko“ v októbri 2024.
- Hodnotenie a monitorovanie:** Úrady budú pravidelne monitorovať a hodnotiť vplyv integrovaného lístka na užívateľov, finančnú udržateľnosť

a environmentálne ciele. Systematické zhromažďovanie údajov o využívaní, cestovných návykoch a spokojnosti užívateľov umožní optimalizáciu lístka a prispôbenie podľa spätnej väzby a potrieb užívateľov.

“Už nejaký čas využívam mesačný lístok Slovinsko a som s ním veľmi spokojná. Môžem využívať všetky vlaky a autobusy a teraz aj mestskú dopravu v Ljubljane. Pred zavedením lístka hradil môj zamestnávateľ náklady na mesačný lístok na moju trasu z domu do práce, ktorý bol oveľa drahší, a lístok bolo možné použiť iba pre túto konkrétnu trasu. Teraz, aj keď lístok hradí môj zamestnávateľ, môžem cestovať na súkromné výlety bez dodatočných nákladov (napríklad návštevy mojich rodičov v inom meste alebo víkendové výlety s partnerom).”

— *Dijana, pravidelná užívateľka lístka “Slovinsko”*

2. DOPRAVA NA POŽIADANIE PRE ĽUDÍ S POHYBOVÝM ZNEVÝHODNENÍM

O SLUŽBE

Služba dopravy na vyžiadanie pre osoby so zníženou mobilitou sa testuje v dvoch veľkých slovinských mestách, v Ljubljane a Maribore. Iniciatíva sa začala v roku 2021, keď Ministerstvo životného prostredia, klímy a energetiky (MOPE) v spolupráci s Národnou radou organizácií pre zdravotne postihnutých v Slovinsku (NSIOS) a Geodetickým inštitútom Slovinska spustilo projekt „Podpora priestorových údajov pre správu verejnej dopravy – Osoby so zdravotným postihnutím vo verejnej doprave“. Projekt bol vyvinutý na zlepšenie prístupu k verejnej doprave, keďže Slovinsko sa podľa Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím zaviazalo zabezpečiť prístup k verejnej doprave pre osoby so zdravotným postihnutím.

Projekt sa zameriaval na vývoj vhodného modelu dopravy pre osoby so zdravotným postihnutím, vrátane prispôsobenia infraštruktúry a vozidiel, a v prípade absencie takejto infraštruktúry na vytvorenie nového modelu dopravy na vyžiadanie. „Doprava na vyžiadanie“ umožňuje osobám so zdravotným postihnutím cestovať z domu do cieľového miesta, pokiaľ je toto miesto v pokrytí call centra alebo na trase služby. Cieľom projektu je zlepšiť prístup k všetkým službám pre osoby so zdravotným postihnutím, pretože ich zvýšená mobilita im umožňuje lepšiu integráciu do spoločnosti a každodenného života.

V roku 2022 bola založená spoločnosť na správu verejnej dopravy (DUJPP), ktorá sa v roku 2024 zapojila do projektu zriadením call centra.

Pilotný projekt bol spustený v septembri 2024 a bol spočiatku neziskový, špecificky určený pre osoby so zníženou mobilitou. Za realizáciu dopravných služieb je zodpovedná Národná rada organizácií pre zdravotne postihnutých v spolupráci so Slovinským združením zdravotne postihnutých študentov, Slovinskou asociáciou pre svalovú dystrofiu a Slovenskou asociáciou pre sklerózu multiplex.

V pilotnej fáze sa budú zbierať údaje a analyzovať potreby užívateľov s cieľom umožniť zlepšenia a prípadné rozšírenie projektu po celom Slovinsku, pričom sa zohľadnia rôzne typy postihnutí a obmedzení (vrátane starších osôb).

AKO TO FUNGUJE

Doprava na vyžiadanie uľahčuje cestu z východiskového bodu do cieľovej destinácie, pokiaľ sú obe v rámci definovanej dopravnej oblasti Ljubljany a Mariboru. Cieľová destinácia však nesmie byť vzdialená viac ako 50 km od východiskového bodu. Pre cesty mimo tejto oblasti služba poskytuje prepravu k najbližšej prístupnej zastávke verejnej dopravy, čím umožňuje pokračovanie cesty inými spôsobmi verejnej dopravy. Užívatelia, ktorí potrebujú prepravu, môžu kontaktovať call centrum telefonicky alebo e-mailom. Call centrum je k dispozícii od pondelka do piatka medzi 8:00 a 14:00 a prepravu je potrebné rezervovať najmenej 24 hodín vopred. V závislosti od dostupnosti môže byť doprava zorganizovaná aj v prípade, že je rezervovaná menej ako 24 hodín pred odchodom.

Vozidlá používané na dopravu na vyžiadanie sú vybavené tak, aby bola zabezpečená bezpečná a individuálne prispôbena preprava osôb so zdravotným postihnutím. Vodiči sú vyškolení na používanie technických pomôcok, ktoré používajú osoby so zdravotným postihnutím, ako sú invalidné vozíky. Doprava na vyžiadanie je primárne určená na uľahčenie návštev zdravotnej starostlivosti, lekárskeho vyšetrenia, návštev úradov a iných dôležitých aktivít, ale môže byť využitá aj na iné účely. Počas prvých piatich týždňov služby bolo zaznamenaných v priemere 75 jazd týždenne.

KLÚČOVÉ KROKY PRE IMPLEMENTÁCIU

1. **Posúdenie potrieb mobility zraniteľných skupín:** Osoby so zníženou mobilitou patria medzi najzraniteľnejšie skupiny v Slovinsku, pretože verejná doprava zostáva prevažne neprístupná, okrem mestských oblastí. Preto bol pre túto skupinu iniciovaný pilotný projekt. Je potrebné analyzovať existujúcu situáciu (dopravné prostriedky poskytované organizáciami pre osoby so zdravotným postihnutím, využívanie dopravy na vyžiadanie, spôsob a načasovanie požiadaviek na dopravu atď.).
2. **Zriadenie rezervačného systému:** Zriadenie call centra na objednávanie jázd je kľúčové. Centrum prevádzkované spoločnosťou DUJPP v Slovinsku musí byť obsadené pracovníkmi so skúsenosťami s manažmentom hovorov, koordináciou dopravy, podporou pre osoby so zdravotným postihnutím a prácou so zraniteľnými skupinami.
3. **Informovanie užívateľov o službe:** Pre úspešnú implementáciu služby je nevyhnutné informovať užívateľov o službe, postupoch rezervácie a podmienkach používania. Propagácia by mala prebiehať prostredníctvom médií, pričom dôležitú úlohu zohrávajú organizácie pre osoby so zdravotným postihnutím, ktoré majú dobre rozvinuté vlastné komunikačné siete.
4. **Zabezpečenie udržateľného financovania:** Ministerstvo zabezpečí financovanie prostredníctvom rôznych finančných mechanizmov. Udržateľné financovanie bude podporené počas vývoja projektu prostredníctvom príjmov z poplatkov za dopravu na vyžiadanie.
5. **Analýza údajov a hodnotenie:** Pravidelné monitorovanie a analýza dopravných údajov a dopytu užívateľov je kľúčové. Týmto spôsobom je možné identifikovať potenciálne slabé miesta a vykonať ďalšie úpravy.

DOPLŇUJÚCE INFORMÁCIE

Ministerstvo životného prostredia, klímy a energetiky (gp.mope@gov.si) a Spoločnosť pre správu verejnej osobnej dopravy (info@dujpp.si)

3. DOBROVOĽNÁ BEZPLATNÁ DOPRAVA PRE SENIOROV

O SLUŽBE

Aby sa predišlo izolácii a osamelosti starších ľudí v odľahlých dedinách a mestách s nedostatočným spojením verejnou dopravou, viac ako polovica obcí zaviedla bezplatnú dopravnú službu. Táto služba umožňuje seniorom zúčastňovať sa kultúrnych podujatí, navštevovať priateľov, cestovať na výlety, nakupovať a predovšetkým navštevovať lekára. Takto môžu samostatne a bez starostí vybavovať svoje záležitosti, nadväzovať nové priateľstvá a udržiavať sociálne kontakty so širšou komunitou, ktorá by inak bola pre nich nedostupná. Dopravu zabezpečujú dobrovoľníci, zvyčajne mladší, aktívni dôchodcovia, ktorí majú voľný čas a chcú prispieť. Organizátori služby sú zodpovední za jej riadenie, zriadenie call centra a propagáciu prostredníctvom rôznych kanálov prístupných cieľovej skupine. Rezervácie na dopravu je väčšinou potrebné urobiť niekoľko dní vopred. Služba je zvyčajne nedostupná počas víkendov a štátnych sviatkov.

AKO TO FUNGUJE

Existuje niekoľko modelov bezplatnej dopravy pre seniorov, ktoré sú prispôbené špecifickým požiadavkám jednotlivých obcí. Medzi najvýznamnejších poskytovateľov v Slovinsku patria Inštitút Sopotniki (pôsobí v 17 obciach) a Prostofer (pôsobí v 105 obciach). Pri zavedení služby je nevyhnutné, aby bola testovacia fáza dostatočne dlhá, aby si užívatelia mohli na službu zvyknúť. Teraz opíšeme príklad vytvorenia služby poskytovanej Inštitútom Sopotniki, ktorý pochádza z regiónu Kras-Brkini, konkrétne z obcí Divača, Sežana a Hrpelje-Kozina.

Inštitút Sopotniki, pôsobiaci v regióne Kras-Brkini (obce Divača, Sežana a Hrpelje-Kozina), bol založený v roku 2014 skupinou mladých ľudí s

cieľom pomôcť izolovaným seniorom z vidieckych oblastí znovu sa zapojiť do aktívneho sociálneho života a podporiť medzigeneračnú spoluprácu. V reakcii na geografickú odlúčenosť a nedostatočnú verejnú dopravu zakúpili mladí ľudia vlastné vozidlo, zriadili systém telefonických rezervácií a koordinácie dopravy, vyvinuli prevádzkový model, propagovali službu a zapojili dobrovoľníkov. Užívatelia si túto službu vysoko cenia, pričom jej úspech viedol k rozšíreniu modelu do ďalších obcí v Slovinsku.

KLÚČOVÉ KROKY PRE IMPLEMENTÁCIU

1. **Posúdenie potrieb mobility:** Obec je zodpovedná za analýzu potrieb mobility miestnej populácie, najmä starších obyvateľov.
2. **Spolupráca s poskytovateľom:** Partnerstvo s poskytovateľom bezplatnej dopravy pre seniorov, ktorý dodá biznis model a technickú podporu pre implementáciu.
3. **Výber poskytovateľa:** Zorganizovať výberové konanie na poskytovateľa služby, ktorým môže byť miestne združenie, inštitúcia alebo verejný orgán, a následne podpísať zmluvu na stanovené obdobie.
4. **Zabezpečenie vozidiel a nastavenie postupov:** Zaoštarat (elektrické) vozidlá, určiť miesta parkovania a stanoviť postupy pre prípad poruchy vozidla.
5. **Zriadenie call centra:** Poskytovateľ služby musí určiť pracovníka zodpovedného za správu call centra, ideálne už existujúceho zamestnanca.
6. **Nábor dobrovoľníkov:** Nájsť dobrovoľníkov ochotných poskytovať prepravu, napríklad prostredníctvom miestnych skupín alebo obecného programu. S každým dobrovoľníkom je potrebné podpísať dobrovoľnícku zmluvu.
7. **Propagácia služby:** Informácie o službe vrátane kontaktného čísla je potrebné zverejniť prostredníctvom obecného spravodajcu, centier

sociálnej práce, dobrovoľníckych organizácií a plagátov na kľúčových miestach.

- Zabezpečenie financovania a hodnotenie služby:** Obec by mala nájsť vhodné riešenia financovania a zaviesť systém hodnotenia na monitorovanie výkonu, zlepšovanie služby a jej prípadné rozšírenie na ďalšie oblasti.

DOPLŇUJÚCE INFORMÁCIE

Zavod Sopotniki, zavod za medgeneracijsko solidarnost, Kraška ulica 2, 6210 Sežana, EU – Slovenia, info@sopotniki.org

„Doteraz som službu Sopotniki využívala najmä na dlhšie cesty k lekárom do vzdialených nemocníc v Ljubljane a Valdoltre. Nápad Sopotnikov sa mi veľmi páči a som ohúrená, kto ho vymyslel. Pretože niekedy si želáte ísť na nákupy sami. Vaši príbuzní nikdy nepovedia, že je to pre nich záťaž, ale ak nechodíte von sami, časom sa stratíte napríklad pri komunikácii v banke. Ak idete von sami, zostávate nezávislí. Dobrovoľní vodiči sú tiež veľmi dobrí a občas príde dobrovoľník, ktorého už poznáte, čo je ešte príjemnejšie.“

— Verica A.

4. MAĎARSKO: SLUŽBA STRÁŽCU OBCE A DOMOVOV

O SLUŽBE

Táto služba bola zriadená ako odpoveď na situáciu, kedy významná časť obyvateľstva Maďarska žije v malých obciach, na okraji miest a v ďalších ťažko dostupných oblastiach, ktoré sú výrazne poddimenzované z hľadiska dostupnosti služieb a zariadení a zároveň majú slabé spojenie verejnou dopravou, ktorá by mohla zabezpečiť prístup k týmto zariadeniam. Služby majú právny základ v zákone o sociálnych službách, podľa ktorého môžu miestne samosprávy poskytovať „službu strážcu obce a domovov“ (faluvagy tanyagondnoki szolgálat) v malých obciach (s počtom obyvateľov do 1000, resp. až 1100, ak populácia rastie) a v osadách na okraji miest alebo v ďalších ťažko dostupných oblastiach.

Cieľom týchto služieb je zmierniť nevýhody spôsobené nedostatkom služieb, zariadení a obmedzeným prístupom k verejnej doprave, zabezpečiť prístup k základným potrebám a pomôcť s ďalšími individuálnymi a komunitnými potrebami.

AKO TO FUNGUJE

Prevádzku služby strážcu obce a domovov regulujú miestne nariadenia. Okrem miestnych samospráv môžu tieto služby prevádzkovať aj iné organizácie, ako sú cirkvi alebo mimovládne organizácie, hoci to nie je bežné. Financovanie týchto služieb zabezpečuje štát. V posledných rokoch bolo zo štátneho rozpočtu a fondov EÚ prostredníctvom výberových konaní podporené najmä obstarávanie motorových vozidiel – predpoklad prevádzky týchto služieb – predovšetkým dodávok.

KLÚČOVÉ KROKY K IMPLEMENTÁCII PROJEKTU

1. Základné úlohy strážcov obce a domovov zahŕňajú distribúciu jedál, domácu starostlivosť, informovanie o miestnych komunitných záležitostiach, prístup k zdravotnej starostlivosti (vrátane prepravných služieb) a prepravu detí do materských škôl, škôl a do iných destinácií.
2. Ako doplnok, strážcovia obce a domovov môžu pomáhať aj s organizáciou a správou komunitných, kultúrnych, športových a rekreačných aktivít, asistovať klientom s administratívnymi záležitosťami, sprostredkovať žiadosti klientov na príslušné inštitúcie a podieľať sa na poskytovaní základných sociálnych ale aj detských a iných služieb pre obyvateľov.

DOPLŇUJÚCE INFORMÁCIE

SzocOkos. 2024. 'Falu- és tanyagondnoki szolgálat'. 2024. <https://tamogatoweb.hu/falu-es-tanyagondnoki-szolgalat/>.

Vasad. n.d. 'Rendszeres segítséget nyújt tanyagondnoki szolgálatunk'. n.d. <https://vasad.asp.lgov.hu/rendszeres-segitseget-nyujt-tanyagondnoki-szolgalatunk>.

Wolters Kluwer. 1993. 'Szocstv. – 1993. Évi III. Törvény a Szociális Igazgatásról És Szociális Ellátásokról – Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye'. 1993. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300003.tv>.

V skutočnosti okrem poskytovania miestnych služieb je dôležitou súčasťou týchto služieb preprava obyvateľov z týchto oblastí do zdravotníckych zariadení, na úradné stretnutia a komunitné podujatia. Všetky služby strážcu obce a domovov sú bezplatné a prístupné všetkým obyvateľom dotknutých oblastí bez ďalších (napr. sociálnych) podmienok. Na služby sa však vzťahujú kapacitné obmedzenia a prepravné služby by mali byť poskytované v rámci limitov stanovených v príslušnom miestnom nariadení.

5. TELEFÓN PRE SPRIEVOD DOMOV (HAZAKÍSÉRŐ TELEFON)

O SLUŽBE

Táto služba reaguje na obavy o bezpečnosť žien a mladých dospelých pri cestovaní v noci a skorých ranných hodinách v Maďarsku, najmä v súvislosti so zníženou frekvenciou verejnej dopravy (alebo jej úplnou absenciou) počas týchto hodín. Ženy sú obzvlášť vystavené riziku násillia, najmä sexuálneho obťažovania, pri využívaní rôznych druhov dopravy (napr. autobusov, taxíkov a pod.), čo obmedzuje ich mobilitu a schopnosť využívať verejnú dopravu nezávisle. Táto myšlienka, úspešne implementovaná už v Štokholme a Berlíne, funguje v Maďarsku od 15. novembra 2017.

AKO TO FUNGUJE

Najdôležitejšie prvky tejto služby sú:

1. Je určená pre ľudí (často mladých dospelých a ženy), ktorí sú sami v noci alebo skoro ráno, napr. na ceste domov, a necítia sa bezpečne.
2. Služba zahŕňa telefonický hovor s operátorom, ktorý poskytuje pocit bezpečia a podpory a v prípade nebezpečenstva môže kontaktovať políciu.
3. K dispozícii je od pondelka do soboty v čase od 22:00 do 4:00 a v nedeľu od 22:00 do 1:00.
4. Hovory sú bezplatné.
5. Služba je dostupná len v maďarčine a pokrýva celé územie Maďarska.

KLÚČOVÉ KROKY K IMPLEMENTÁCII PROJEKTU

Projekt prevádzkuje organizácia Home Escort Phone na dobrovoľnej báze a spolieha sa na dobrovoľníkov ako operátorov.

1. Služba je financovaná z darov na jej prevádzky.
2. Táto služba je príkladom dobrej praxe, ktorá reaguje na potrebu žien cítiť sa bezpečne pri chôdzi v noci alebo pri používaní verejnej dopravy, ako aj na potrebu spoľahlivejšej a dostupnejšej verejnej dopravy v Maďarsku.
3. Službu možno interpretovať aj ako odpoveď na dopravnú chudobu, najmä v súvislosti s dostupnosťou a bezpečnosťou.

Služba Home Escort Phone v Maďarsku bola motivovaná neuspokojenou potrebou poskytovať podporu ženám, ktoré sa ocitnú v nebezpečných situáciách na ceste domov v noci. Podľa poskytovateľa služby je domáci doprovod najviac potrebný pre mladých ľudí, ktorí si nemôžu dovoliť taxík alebo nemajú vodičský preukaz.

DOPLŇUJÚCE INFORMÁCIE

EIGE. 2024. 'Transport | European Institute for Gender Equality'. 5 June 2024. https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/transport?language_content_entity=en.

Home Escort Phone. 2024. 'Hazakísérő Telefon'. Hazakísérő Telefon. 2024. <http://hazakiserotelefon.hu/>.

HVG.HU. 2019. 'Élet+Stílus: Telefonbetyárok Züllesztik "Társadalmi Szemetessé" a Hazakísérő Telefont | Hvg.Hu'. 2019. https://hvg.hu/elet/20191006_telefonbetyarok_segitsegujitas_hazakisero_telefon_lelkisegely.

Váradi Melinda. 2022. 'Ötből egy nő egyáltalán nem mozdul ki este, mert fél a sötétben - Ezért nagy segítség a Hazakísérő Telefon'. 16 June 2022. <https://femina.hu/kapcsolat/hazakisero-telefon/>.

6. TELEBUSZ, TELEFOGAS - DOPRAVA NA VYŽIADANIE NA PREDMESTIACH

O SLUŽBE

Služba Telebusz reaguje na potrebu poskytovať verejnú dopravu v menších obytných oblastiach a je ekologická, pretože počas období s nízkym dopytom sa vyhýba zbytočným jazdám. Ide o dopravu na vyžiadanie, ktorá sa používa v Budapešti a metropolitnej oblasti na doplnenie a rozšírenie existujúcej dopravnej siete tak, aby pomohla menším komunitám na predmestiach.

Cieľom je osloviť menšie predmestské komunity a znížiť počet zbytočných ciest počas období s nízkym dopytom. Cestujúci si môžu objednať jazdu online prostredníctvom webových stránok Telebusz alebo Telefogas, alebo zavolaním na zákaznícke centrum. Tento systém zaručuje, že autobusy premávajú len vtedy, keď je to potrebné, čím sa služba stáva ekonomickejšou a ekologickejšou vďaka zníženiu spotreby paliva a uvoľňovania emisií.

V súčasnosti 13 liniek organizácie BKK (organizátor verejnej dopravy v Budapešti) funguje čiastočne alebo úplne na princípe dopravy na vyžiadanie. Napríklad niektoré autobusy premávajú iba počas špecifických časov alebo cez víkendy, ale iba ak je vopred podaná žiadosť.

AKO TO FUNGUJE

Základné prvky služby Telebusz:

1. Záujem o cestu možno vyjadriť online prostredníctvom webovej stránky BKK, osobne, prostredníctvom aplikácie BudapestGO alebo na zákazníckej linke;
2. Služba na vyžiadanie je dostupná s bežným cestovným lístkom BKK, pričom oprávnené osoby môžu cestovať bezplatne;

3. Žiadosť o cestu je možné podať najskôr týždeň a najneskôr pol hodiny pred odchodom autobusu;
4. Zrušenie rezervácie je možné najneskôr 15 minút pred odchodom.

KLÚČOVÉ KROKY K IMPLEMENTÁCII PROJEKTU

Organizácia BKK ponúka 13 rôznych služieb cestovania na vyžiadanie.

Služba Telebusz zaisťuje dostupnosť potrebných dopravných služieb na vyžiadanie a zároveň zohľadňuje environmentálny dopad dopravy. Týmto spôsobom sa berie do úvahy poskytovanie dopravných služieb aj environmentálne aspekty.

Prví užívatelia tejto služby v roku 2013 v oblasti Aranyhegy nedečkavo čakali na spustenie služby Telebusz, pretože predtým sa mohli do tejto oblasti dostať len pešo alebo autom. Podľa ich dojmov je hlavnou výhodou autobusu to, že poskytuje spojenie na prímestskú linku H5.

DOPLŇUJÚCE INFORMÁCIE

BKK. 2013. 'BKK Facebook'. 2013. https://www.facebook.com/bkkbudapest/photos/a.587786007946558/587786021279890/?type=3&locale=hu_HU&rd_rdr.

BKK. 2020. 'Mostantól online is igényelhető a Telebusz szolgáltatás'. 2020. <https://bkk.hu/hirek/mostantol-online-is-igenyelheto-a-telebusz-szolgaltatasa.6108/>.

BKK. 2024. 'Telebusz, telefogas'. 2024. <https://bkk.hu/utazasi-informaciok/kozossegi-kozlekedes/telebusz-telefogas/>.

source: (BKK 2024)

7. DOPRAVA NA POŽIADANIE, SLUŽBA NA PREDMESTIACH

O SLUŽBE

Služba autobusov na vyžiadanie bola zavedená v Zalaegerszegu, stredne veľkom meste na západe Maďarska, ako súčasť modernizácie siete verejnej dopravy mesta, ktorú naplánovala konzultačná spoločnosť Mobilissimus.

AKO TO FUNGUJE

Iniciatíva ZERGE predstavuje novú službu dopravy minibusmi v Zalaegerszegu, ktorá zlepšuje dostupnosť a prepojenosť mestských oblastí, ktoré nie sú pokryté pravidelnými autobusovými linkami. Minibusy ZERGE premávajú na troch rôznych trasách (Z1, Z2 a Z3), spájajúc kľúčové miesta v meste, ako sú železničná stanica, centrum mesta a obytné oblasti. Služba je navrhnutá ako pilotná fáza, počas ktorej je doprava poskytovaná zdarma, ale je potrebná predchádzajúca rezervácia miesta v minibuse.

Minibusy ZERGE tiež uľahčujú jednoduché prestupy na iné mestské autobusové linky, čím zvyšujú celkovú efektivitu verejnej dopravy v Zalaegerszegu. Cestujúci si môžu rezervovať miesta telefonicky alebo prostredníctvom webovej aplikácie, čo poskytuje flexibilitu a pohodlie. Iniciatíva je súčasťou širšieho projektu SHAREPLACE, financovaného Európskou úniou a maďarskou vládou, zameraného na zlepšenie regionálnej mobility a integráciu dopravných služieb.

Problémy, ktoré sa riešili, zahŕňajú: ťažkosti s dostupnosťou, kopcovité oblasti na okraji mesta, úzke ulice, nedostatok verejnej dopravy, rastúce využívanie súkromných áut a dopravnú chudobu. Registrácia a rezervácie boli prispôsobené potrebám miestnych obyvateľov a bolo ich možné uskutočniť online aj telefonicky.

KLÚČOVÉ KROKY K IMPLEMENTÁCII PROJEKTU

1. V rokoch 2019–2020 prebehli dve testovacie fázy, ktoré však bohužiaľ zasiahla pandémia COVID-19.
2. Počas testovacích fáz službu využívali najmä študenti a dôchodcovia, pričom spätná väzba od zákazníkov bola veľmi pozitívna.
3. Na základe prvej testovacej fázy sa rozvíjali kapacity autobusov, sieť liniek na vyžiadanie a prepojenia s ostatnými linkami.
4. Na základe dvoch testovacích fáz bola služba ďalej rozšírená a integrovaná do siete verejnej dopravy mesta.
5. Projekt však v súčasnosti nie je ďalej rozvíjaný.

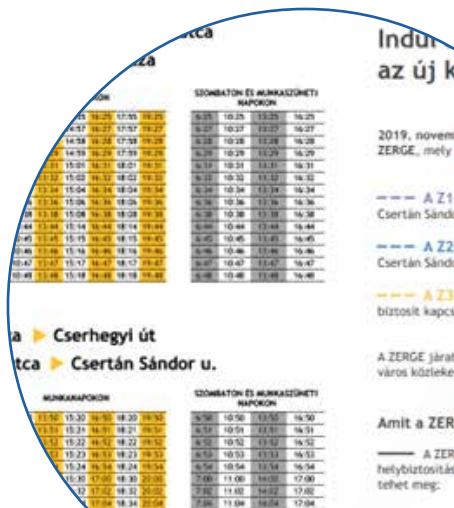
DOPLŇUJÚCE INFORMÁCIE

Ekés, András. 2022. 'A ZERGE TAPASZTALATAI ÉS AZ IGÉNYVEZÉRELT KÖZLEKEDÉS LEHETŐSÉGEI MÁS VÁROSOK SZÁMÁRA'. MOBILISSIMUS. https://ktnet.hu/wp-content/uploads/2023/01/004_Ekes_Andras.pptx.pdf.

Mobilissimus. n.d. 'Mobilissimus'. n.d. <https://mobilissimus.hu/>.

Volanbusz. n.d. 'Indul a ZERGE, Az Új Kisbuszos Szolgáltatás'. https://www.volnbusz.hu/files/public/helyi_menetrendek/zalaegerszeg/szorolap_01.pdf.

Source: (Volanbusz n.d.)

8. SLOVENSKO: RIEŠENIE ZDIEĽANIA JÁZD PRE ŠTUDENTOV OD ŠTUDENTOV

O SLUŽBE

Problém dopravnej chudoby môže vážne ovplyvniť deti školského veku. Deti/ študenti žijúci v oblastiach s nedostatočným dopravným spojením musia vstávať oveľa skôr ako ich rovesníci z oblastí s dobrým dopravným pokrytím. Podobná situácia nastáva pri návrate zo školy – domov sa dostanú oveľa neskôr ako ich spolužiaci. Rodičia sa tento problém snažia riešiť tým, že vozia svoje deti do školy, čo má negatívny dopad na životné prostredie v podobe zvýšených emisií a hluku, zvyšuje náklady na cestovanie a vyžaduje si dodatočný čas od každého rodiča. Navyše, tieto deti sa často nemôžu zúčastniť mimoškolských aktivít.

Študenti gymnázia v Žiari nad Hronom, ktorí čelili podobným problémom, vyvinuli vlastnú aplikáciu, ktorá im pomáha zdieľať osobnú dopravu. Dopravu poskytujú rodičia alebo dospelí študenti školy. Služba je momentálne pozastavená z dôvodu nejasností v legislatíve týkajúcich sa prepravy nepľnoletých osôb a potreby získania príslušných povolení. Medzitým študenti pracujú na riešení problémov a vývojári zlepšujú aplikáciu.

AKO TO FUNGUJE

Žiar nad Hronom je okresné mesto na strednom Slovensku, kde viac ako 60 % populácie žije v okolitých dedinách. To vytvára vysoký dopyt po doprave do mesta, ktoré ponúka rôzne služby vrátane vzdelávania – aj stredných škôl.

V rámci projektu „Inovujme.sk“ a neskôr výzvy PBL sa študenti miestneho gymnázia rozhodli vyvinúť projekt, ktorý by mohol pomôcť škole zlepšiť

dostupnosť dopravy podľa ich potrieb. Najskôr analyzovali možnosti verejnej dopravy – z ktorých okolitých dedín študenti najviac dochádzajú a ako často verejná doprava premáva v potrebných časových intervaloch. Nárast počtu áut zaparkovaných v areáli školy ukázal, že dopravné možnosti sú nedostatočné. Z tohto dôvodu sa rozhodli vyvinúť aplikáciu GymCar, ktorá by uľahčila dochádzanie študentov.

Aplikácia poskytuje ochranu pre cestujúcich aj vodičov – registrácia v aplikácii je možná až po schválení administrátorom. Vodiči následne zadávajú trasu, ktorou cestujú, vrátane odhadovaných časov odchodu a príchodu, ako aj počtu voľných miest. Cestujúci/študenti si môžu vybrať z dostupných vozidiel prostredníctvom mobilnej aplikácie. Náklady na dopravu sa rozdeľujú po vzájomnej dohode.

KLÚČOVÉ KROKY PRE IMPLEMENTÁCIU

1. **Hodnotenie potrieb mobility:** Obce a vyššie územné celky zodpovedné za mestskú a regionálnu dopravu by mali identifikovať dopravné potreby. V prípade školy to môže posúdiť jej zriaďovateľ.
2. **Spolupráca s rodičmi a študentmi:** Identifikovať neuspokojené potreby dopravy a osloviť rodičov a dospelých študentov ochotných zdieľať vozidlo s ostatnými.
3. **Príprava aplikácie na zdieľanie jász:** Aplikácia musí zahŕňať ochranné prvky pre cestujúcich aj vodičov, aby sa cítili bezpečne.
4. **Zabezpečenie zodpovedného administrátora:** Administrátor aplikácie musí overovať účastníkov, filtrovať nevhodných vodičov a cestujúcich a zabrániť zneužívaniu služby.
5. **Technická a finančná podpora:** Je potrebné zabezpečiť technické vybavenie na vývoj a testovanie aplikácie. Dáta musia byť uložené na zabezpečenom serveri. Aplikácia musí byť priebežne vylepšovaná podľa potrieb užívateľov.

- 6. Propagácia služby:** Informácie o službe šíriť prostredníctvom webovej stránky školy, sociálnych médií a priamo v škole. Táto informácia môže byť dôležitá aj pre potenciálnych študentov.
- 7. Finančná podpora pre sociálne znevýhodnených študentov:** Nie všetci študenti si môžu dovoliť prispievať na zdieľanú dopravu. Škola alebo obec by mali byť schopné finančne podporiť službu pre určité skupiny študentov.

„Doteraz som najčastejšie využívala službu GymCar na cestu do školy, keď som zmeškala autobus, alebo keď potrebujem ísť domov a mestská doprava nie je dostatočná. Myšlienka GymCar sa mi veľmi páči a obdivujem, kto ju vymyslel. Cestujem s ľuďmi, ktorých poznám zo školy a ktorým môžem dôverovať.

Niekedy si len prajem ísť do školy bez stresu zo zmeškaného autobusu. Páči sa mi, že cestovanie s našimi spolužiakmi je pokojnejšie a máme príležitosť lepšie sa spoznať. Celkovo tento projekt veľmi oceňujem, pretože umožňuje ľuďom z vzdialených dedín pohodlne cestovať do školy bez závislosti na autobusových grafikonoch. Prajem si, aby každá

škola mala túto možnosť.“

— *Zuzana W.*

DOPLŇUJÚCE INFORMÁCIE

Webová stránka projektu: gymcar.webnode.sk;

IG TikTok: [@gymcar_zh](https://www.instagram.com/gymcar_zh); [promotional videos](https://www.youtube.com/promotional_videos);

[GymCar - Zvezies ma?](https://www.youtube.com/GymCar-ZveziesMa?)

9. DOPRAVA NA VYŽIADANIE VO VIDIECKYCH A ŤAŽŠIE DOSTUPNÝCH OBLASTIACH

O SLUŽBE

Služba „Autobus na vyžiadanie“ bola spustená v Trnavskom kraji 2. septembra 2019 s cieľom zabezpečiť efektívnejšiu dopravu v oblastiach s nízkym počtom cestujúcich, ako sú Prietrž a Rovensko. Cieľom služby bolo poskytnúť obyvateľom týchto menej obsluhovaných oblastí flexibilnejšiu formu dopravy, znížiť celkové náklady na dopravu a zlepšiť dostupnosť verejnej dopravy. O mesiac neskôr, 1. októbra 2019, bola služba rozšírená o víkendové spoje, aby sa zlepšil prístup obyvateľov k verejnej doprave počas víkendov a sviatkov. V nasledujúcom roku, vďaka zvýšenému dopytu a pozitívnej spätnej väzbe od obyvateľov, bola služba rozšírená do lokalít Šaštín-Stráže, Koválovec a Tekoľďany. Službu využívajú najmä obyvatelia vidieckych oblastí, ktorí potrebujú spoľahlivé spojenie so školami, pracoviskami alebo inými službami.

V Košickom kraji bola služba „Autobus na vyžiadanie“ zavedená 15. decembra 2019, aby sa zlepšili dopravné služby v odľahlých oblastiach, ako sú Hažín, Koňuš a Kašov. Táto iniciatíva bola navrhnutá tak, aby poskytovala dopravu výhradne na základe konkrétnych požiadaviek (autobusy sú nasadzované len v prípade potvrdeného záujmu o cestu, čo šetrí čas a zdroje). Rozšírenie služby odráža jej úspech a efektívnosť pri uspokojovaní potrieb obyvateľov menej obsluhovaných oblastí.

AKO TO FUNGUJE

V Trnavskom kraji službu „Autobus na vyžiadanie“ prevádzkujú spoločnosti ARRIVA Trnava a SKAND Skalica. Autobusy sú nasadzované na základe telefonických rezervácií, ktoré je možné uskutočniť až 48 hodín vopred a najneskôr 30 minút pred plánovaným odchodom. Tento systém zaručuje efektívnu prevádzku autobusov pri skutočnom dopyte. Cestovné sa počíta na základe prejdenej vzdialenosti, čo umožňuje spravodlivé a transparentné stanovenie cien v súlade s tarifami Trnavského kraja. Služba je dostupná počas pracovných dní aj víkendov, čím zlepšuje dostupnosť pre obyvateľov.

V Košickom kraji službu poskytujú spoločnosti Eurobus a ARRIVA Michalovce. Rezervácie je potrebné nahlásiť aspoň 60 minút pred plánovaným odchodom. Cieľom služby je zlepšiť dostupnosť verejnej dopravy v oblastiach s nízkou frekvenciou cestujúcich, čo vedie k efektívnejšej doprave a nižším prevádzkovým nákladom. Autobusy premávajú len pri potvrdení záujmu, čím je doprava prispôsobená aktuálnym potrebám obyvateľov. Cestovné je rovnaké ako pri pravidelnej prímestskej doprave podľa platného tarifu.

Výhody služby: V prvom roku prevádzky v Trnavskom kraji bolo na vyžiadanie precestovaných celkovo 6 174 kilometrov pre takmer 1 400 cestujúcich, čo je o 14 954 kilometrov menej ako by sa precestovalo pri menej efektívnom pravidelnom grafíkone.

KLÚČOVÉ KROKY K IMPLEMENTÁCII PROJEKTU

1. **Analýza potrieb a plánovanie:** Identifikovať oblasti s nízkym počtom cestujúcich a nedostatočnými dopravnými službami. Vykonať prieskum potrieb obyvateľov a vytvoriť plán na implementáciu služby, zohľadňujúc geografické a demografické faktory.
2. **Budovanie partnerstiev a spolupráca:** Uzavrieť partnerstvá medzi krajskou samosprávou, obcami, regionálnymi dopravnými poskytovateľmi a ďalšími zainteresovanými stranami. Zabezpečiť udržateľnosť a efektívnosť služby prostredníctvom spolupráce.

3. **Technológia na správu rezervácií:** Vybrať vhodné technologické riešenia, ktoré umožnia efektívnu správu rezervácií a sledovanie vozidiel.
4. **Testovacia a pilotná fáza:** Realizovať pilotný projekt vo vybranej oblasti na testovanie funkčnosti služby. Získať spätnú väzbu od cestujúcich a vodičov na optimalizáciu procesov.
5. **Hodnotenie a úpravy:** Analyzovať údaje a spätnú väzbu zozbieranú počas pilotnej fázy. Prispôsobiť implementáciu služby a prevádzkový plán na základe získaných poznatkov.
6. **Oficiálne spustenie a propagácia:** Oficiálne spustiť službu v cieľovej oblasti. Implementovať marketingovú stratégiu na zvýšenie povedomia o službe prostredníctvom lokálnych médií, online platforiem a komunitných sietí.
7. **Monitorovanie a neustále zlepšovanie:** Pravidelne sledovať výkonnosť a dostupnosť služby. Zaviesť systém na zber a hodnotenie spätnej väzby. Pravidelne aktualizovať a zlepšovať službu na zabezpečenie jej dlhodobej udržateľnosti a efektívnosti.

DOPLŇUJÚCE INFORMÁCIE

Trnavský samosprávny kraj, Arriva Trnava, SKAND Skalica, Košický samosprávny kraj, ARRIVA Michalovce, a. s. a eurobus, a. s.

10. SOCIÁLNY TAXÍK

O SLUŽBE

Mnohé slovenské mestá a súkromné spoločnosti ponúkajú službu „sociálneho taxíka“. Táto služba poskytuje dopravu pre zdravotne znevýhodnených alebo starších ľudí. Služba je väčšinou dostupná seniorom nad určitý vek, osobám so zdravotným postihnutím, ich sprievodcom a iným ľuďom so zníženou mobilitou. Cieľom služby je zlepšiť prístup týchto skupín k zdravotníckym a sociálnym zariadeniam, ako aj ku kultúrnym a spoločenským podujatiam.

AKO TO FUNGUJE

Sociálny taxík je spravidla organizovaný na úrovni mestskej samosprávy, ktorá môže službu poskytovať priamo alebo prostredníctvom subdodávateľov. Niektoré mestá poskytujú finančnú podporu pre používateľov sociálneho taxíka, či znižuje ich náklady na prepravu. V niektorých prípadoch môže byť správa služby prenesená na neziskové organizácie alebo súkromné taxislužby, ktoré následne zabezpečujú vozidlá a vodičov.

KLÚČOVÉ KROKY K IMPLEMENTÁCII PROJEKTU

1. **Hodnotenie potrieb:** Vykonať prieskumy alebo konzultácie v komunite na identifikáciu potrieb mobility potenciálnych užívateľov, ako sú starší ľudia, osoby so zdravotným postihnutím a iné osoby so zníženou mobilitou. Identifikovať najčastejšie destinácie, kam tieto skupiny potrebujú cestovať, ako napríklad zdravotnícke zariadenia, sociálne služby, komunitné centrá a obchody.

2. **Plánovanie a rozpočet:** Rozhodnúť, či službu bude prevádzkovať mesto, súkromné spoločnosti alebo neziskové organizácie. Odhadnúť náklady na obstaranie vozidiel, údržbu, platy zamestnancov a ďalšie prevádzkové náklady. Zabezpečiť financovanie prostredníctvom rozpočtových prostriedkov mesta, grantov alebo sponzoringu.
3. **Právny rámec:** Vypracovať pravidlá, ktoré definujú, kto je oprávnený službu využívať, akým spôsobom a aké sú zodpovednosti všetkých zúčastnených strán. Zabezpečiť, aby služba spĺňala miestne dopravné predpisy a bezpečnostné normy, vrátane prístupnosti vozidiel.
4. **Infraštruktúra a zdroje:** Obstať vozidlá prispôbené potrebám užívateľov, napríklad so zdvíhákmi na invalidné vozíky alebo bezprahové. Nábor vodičov a podporného personálu s potrebnými zručnosťami a školením na prácu s cestujúcimi so špeciálnymi potrebami, vrátane školení prvej pomoci a núdzových postupov.
5. **Implementácia:** Začať s pilotným programom v konkrétnej oblasti alebo pre konkrétnu skupinu obyvateľstva, aby sa vyriešili prevádzkové problémy. Postupne rozšíriť službu na celé metropolitné oblasti na základe spätnej väzby a úspechu pilotného programu.
6. **Marketing a komunikácia:** Informovať verejnosť o službe prostredníctvom lokálnych novín, rádia, komunitných periodík a sociálnych médií. Pravidelne spolupracovať s komunitnými organizáciami, zdravotníckymi poskytovateľmi a potenciálnymi užívateľmi na získavaní spätnej väzby a zlepšovanie služby.
7. **Monitorovanie a hodnotenie:** Neustále sledovať využívanie služby a zbierať spätnú väzbu na hodnotenie efektívnosti a spokojnosti užívateľov. Prispôbiť trasy, harmonogramy a prevádzku na základe priebežného hodnotenia.

8. **Udržateľnosť a rozšírenie:** Hľadať možnosti ďalšieho financovania prostredníctvom verejno-súkromných partnerstiev, vládnych grantov alebo komunitných darov. Zvážiť rozšírenie služby na pokrytie rastúceho dopytu alebo pokrytie ďalších oblastí mesta, na základe rozvíjajúcej sa populácie a existujúcej aj novovznikajúcej potreby.

„Je to veľká úľava nielen pre starších ľudí, ale aj pre zdravotne postihnutých. Teda pre tých, pre ktorých je ťažšie pohybovať sa pešo. Dnes som túto službu využila na väčší nákup. Môj manžel, ktorý má tiež zdravotné problémy, by inak nemal možnosť dostať nákup domov. Preto sme si predtým pravidelne objednávali taxi.“

— **Pani Otília**

(Zdroj: spravy.pravda.sk)

DOPLŇUJÚCE INFORMÁCIE

Municipalities Brezova pod Bradlom, Brezno, Hlohovec, Galanta, Myjava, Martin, Nitra, Sereď, Komarno, Trenčín, Topolčany, Ziar nad Hronom, Sliač, a iné..

11. . CHORVÁTSKO: „OD DVERÍ K DVERÁM“ - DOSTUPNÉ SLUŽBY PRE DÔSTOJNÉ STARNUTIE

O SLUŽBE

Projekt „Od dverí k dverám“ ponúka užívateľom bezplatné jazdy na vyžiadanie, napríklad na návštevy lekára, vybavovanie úradných záležitostí, nákup potravín a účasť na spoločenských a kultúrnych podujatiach. Spustený bol v roku 2020 s podporou Európskeho sociálneho fondu a zameriava sa na existenčné potreby starších obyvateľov vidieckych, izolovaných a ekonomicky zaostalých oblastí Chorvátska, najmä tých postihnutých vojnou a depopuláciou. Vďaka pozitívnej spätnej väzbe od užívateľov bol projekt rozšírený z pôvodných 3 na 12 terénnych vozidiel s vodičmi. Tieto vozidlá denne prepravujú užívateľov v regiónoch Lika, Dalmácia, Banija, Kordun a Západná Slavónia, kde verejná doprava buď neexistuje, alebo je nedostatočná.

Projekt je primárne zameraný na ľudí starších ako 65 rokov, ktorí sú ohrození chudobou, s cieľom znížiť sociálne vylúčenie a zároveň pokryť základné životné a zdravotné potreby. Každý užívateľ má nárok na využitie služby niekoľkokrát mesačne podľa dohody s vodičom. Zvyčajne cestuje viac užívateľov spoločne na rovnaké destinácie. V niektorých prípadoch sa ponúka pomoc s nákupom alebo doručovanie základného tovaru v závislosti od dostupnosti. Hlavným cieľom je však zachovanie dôstojnosti starších ľudí a podpora ich sociálneho začlenenia. Okrem zlepšenia kvality života užívateľov projekt prispieva k miestnej ekonomickej udržateľnosti zamestnávaním vodičov v oblastiach s vysokou mierou nezamestnanosti.

AKO TO FUNGUJE

Projekt realizuje Srbská národná rada, ktorá finančne, administratívne a organizačne podporuje terénnych pracovníkov – vodičov asistentov. Títo lokálne najatí pracovníci sú zodpovední za dopravu a podporu užívateľov. Ich každodenné úlohy zahŕňajú plánovanie trás podľa potrieb užívateľov, vykonávanie plánovaných jazd a vedenie záznamov o užívateľoch a jazdách. Znalosť miestnych podmienok, kultúry a potrieb užívateľov robí službu prístupnejšou a efektívnejšou.

Komunikácia s užívateľmi prebieha hlavne telefonicky, pretože digitálna gramotnosť je u tejto vekovej skupiny výzvou kvôli veku a socio-ekonomickým podmienkam. Momentálne 12 vodičov obsluhuje približne 1 300 užívateľov v regiónoch rôznej veľkosti, pričom na jedného vodiča pripadá 60 až 210 užívateľov.

Centrálna kancelária v Záhrebe zabezpečuje financovanie výdavkov, ako sú platy, pohonné hmoty a údržba vozidiel, pričom sa už niekoľko rokov spolieha na rôzne európske a národné zdroje financovania. Ročné prevádzkové náklady na jedno vozidlo predstavujú približne 5 000 € na pohonné hmoty a 2 000–3 000 € na poistenie, údržbu a opravy. Všetky vozidlá sú v súčasnosti poháňané fosílnymi palivami z dôvodu nedostatku infraštruktúry pre alternatívne palivá a finančných bariér na ich obstaranie.

KLÚČOVÉ KROKY K IMPLEMENTÁCII

1. **Hodnotenie potrieb komunity:** Identifikácia cieľových skupín a geografických oblastí s najväčšou potrebou.
2. **Zabezpečenie zdrojov:** Obstaranie vozidiel a vybavenia vhodného pre miestne podmienky a nábor kvalifikovaného personálu.

3. **Spolupráca s miestnymi zainteresovanými stranami:** Zapojenie miestnych samospráv, organizácií občianskej spoločnosti a sociálnych inštitúcií na identifikáciu užívateľov a uľahčenie implementácie.
4. **Prevádzkové plánovanie:** Vypracovanie systému registrácie užívateľov a školenie personálu o špecifických potrebách práce so staršími ľuďmi.
5. **Propagácia služby:** Informovanie verejnosti prostredníctvom lokálnych médií a sociálnych sietí na zabezpečenie viditeľnosti a širšej účasti.
6. **Monitorovanie a hodnotenie:** Pravidelná analýza spätnej väzby a prispôsobenie služby potrebám užívateľov.

DOPLŇUJÚCE INFORMÁCIE

Srbská národná rada – Serbian National Council – Department for Social and Humanitarian Affairs (Head: Tatjana Dragičević; ured@snv.hr)

